

Предизвикателства и въпроси

Отворена веднъж кутията на Пандора, тя не бива да се затваря, както се случва в мита, защото надеждата ще остане на дъното. Пуснат веднъж от бутилката „Духът“, не бива да опитваме да бъде набутан обратно вътре, а използван за нови, светли дела. Призванието да преподаваш е призвание да си вечно млад, като се променяш обратно на природните закони, подмладявайки се чрез тези, които стоят пред теб, защото те винаги са на 19 или 22, макар че твоята възраст расте. Трябва да успеем да убедим първо себе си, после и студентите си, че мъдростта и младостта имат пресечна точка и тя е тъкмо университетът. Извънредното положение и променящите се условия за преподаване ни предизвикаха и продължават, но ни правят реални съвременници на XXI-я век, в който живеем и в който динамиката и промяната са основни характеристики.

С първото такова предизвикателство социологията ни казва, че сме се справили – успешно сме преминали към електронно обучение и общуване тогава, когато обстоятелствата са го изисквали. Сега предстои да се справим със следващото – как да се върнем към нормалността, която ще бъде обаче нова нормалност. Постигнатото трябва да се осмисли и онова, което се е случило успешно онлайн, трябва да остане такова, въпросът е как да изпълним със съдържание връщането към присъствено обучение. Какъв да бъде дизайн-

нът на новото преподаване е онзи качествен процес на трансформация, който не случил се при първия преход от присъствено към електронно да не се повтори в обратния път. Разработването на дистанционни програми вече може да обхване научни направления, за които това беше немислимо преди появата на пандемията.

Преподавателят медиатор между информацията и студентите трябва да се превърне в ексцентричен артист, който умее да провокира и изненадва, без това да е самоцел. На някои от нас това им е вродено, други ще трябва да се научим как да го правим, опирайки се на опита, на който ни учат студентите. Студентите ни имат различно от нашето съзнание. Онези 76% от студентите, които по един или друг начин посочват електронното като предпочитана форма на обучение, не казват всъщност, че то трябва да бъде само такава, а по-скоро, че трябва да ползва изразния език на дигиталното.

Изложените данни, както личи в техния коментар, отварят повече въпроси, отколкото отговарят на такива. Отговорите са в комуникацията, в обмяната на информация и в диалога между културите на поколенията на преподавателите и техните студенти, за да продължим да се разбираме, говорейки на един и същ език в пряк и преносен смисъл.

FEEDBACK FROM FACULTY AND STUDENTS ON THE LEARNING PROCESS IN A PANDEMIC SITUATION Hristo Chukurliiev

Abstract: The semesters after March 13, 2020 passed under the sign of limitations and transformation in university teaching as we knew it. The study of feedback from both parties in this process – students and teachers – answers many questions, but also asks new ones. This text presents summary data from the surveys and comments on them in the broader context of concepts such as knowledge economy, digital inequality, professions of the future, generations Y and Z. It also reflects some views of the author on the way the digital transformation of higher education must continue.

Key words: survey, feedback, knowledge economy, flipped classroom, digital inequality, generation Y and Z, digital transformation, higher education, teaching

КУЛТУРНИ АСПЕКТИ НА МУЛТИКУЛТУРНАТА КОМУНИКАЦИЯ В УНИВЕРСИТЕТСКА СРЕДА

Мария Нейкова,
Нов български университет

Съвременният живот поднася промени от всякакъв характер на хората, където и да се намират, на каквато и възраст да са, без значение в каква професионална сфера се изявяват. Междукултурната комуникация играе все по-важна роля в най-разнообразни аспекти на ежедневието, работ-

ните и учебните дейности. Тя включва културното взаимодействие, непосредствените контакти между хората, като същевременно се влияе и от „стереотипни представи, националния манталитет и народопсихология“ [1]. Например един от сложните символи при междукултурната комуникация

представлява българската роза – докато в световен план нейният аромат се счита за скъп и елитарен, то за руснаците розата и нейният аромат са символ на България и българската култура [2].

Същевременно развитието на информационните и комуникационните технологии безспорно улеснява комуникацията в професионалните контакти и в личните отношения. Достига се обаче етап, в който онлайн общуването взема превес над общуването, предполагащо физическо присъствие. На практика се оказва, че и в двете форми на общуване се наблюдават тенденции, които са в определена степен културно обусловени.

Един от най-ярките примери в тази насока е воденето на дебат. Докато в някои страни това е умение, което се усвоява целенасочено и е част от учебната програма, то в българския учебен контекст, на училищно ниво, развиването на умения да се излага мнение или становище често се осъществява по инициатива на конкретния преподавател или като извънкласна дейност в клубове и кръжоци. Но дори и там, където тези умения се усвояват и прилагат в действие, със занимания, които развиват глобална компетентност [3], това най-често се случва в присъствена среда. Днес обаче, в условия на COVID-19 епидемия и на следващото от нея онлайн или хибридно обучение, на учещите се налага да привикнат и към новите условия на онлайн общуването.

Сред многобройните ползи от усвояването на умения за водене на дебат се открояват уменията за говорене пред публика, търсене на информация, медийна грамотност. В програмите за чуждоезиково обучение, когато дебатът се води на изучавания чужд език, се развиват комплексно и аспекти на четирите езикови умения – за монологична и диалогична реч, за активно слушане и критическо четене, както и за писане при подготовката на изказването, а именно – водене на бележки и структуриране на кратък текст.

В съвременното глобално общество в университетска среда се срещат студенти от различни страни, носещи различен културен заряд. Конкретна програма, в която се обучават значителен брой международни студенти, е бакалавърската програма на Нов български университет „Приложни чужди езици за администрация и управление (на английски и втори чужд език)“. В нея учат студенти от България, но и от страни като Нигерия, Полша, Гърция, Израел, Виетнам и много други. Културните нагласи и очаквания в неизбежния процес на мултикултурна комуникация проличават най-ясно при вербалната комуникация, която в

конкретния случай протича на общия език на тези студенти, а именно – английски език. В седми семестър на програмата е включен курс „Реторика и дебати (на английски език)“, който предполага както теоретична подготовка, така и практическа част, посветена на усвояване на умения за водене на дебат.

За целите на курса се използва адаптирана структура – формат и процедура на дебат, по Фрийли и Щайнберг [4]:

Формат

Утвърждаваща въстъпителна реч –

90 секунди

Задаване на въпроси от опровергаващата страна – 60 секунди

Опровергаваща въстъпителна реч –

90 секунди

Задаване на въпроси от утвърждаващата страна – 60 секунди

Утвърждаваща заключителна реч –

45 секунди

Опровергаваща заключителна реч –

45 секунди.

Процедура

Дебатиращите излизат пред своите колеги по двойки. На случаен принцип – ези-тура, единият от участниците печели правото или да избере темата (от предварително определен списък), или страната, която ще защитава. След две минути време за подготовка дебатът започва. Всеки от двамата участници има общо една минута допълнително време за подготовка, което да се използва по време на дебата [4].

Предимства

Така описаният по-горе дебат е подходящ за студенти, на които липсва солиден опит в дебатирането, или които имат основни познания.

Първоначално е целесъобразно преподавателят да предложи темите, като постепенно делегира правото на студентите да определят какви теми да разискват, без това да нарушава концепцията на курса. По този начин се върви към постигане на автономност на обучаваните, към самонасочвано и самоуправлявано учене.

Времето, с което студентите разполагат, за да изложат позиция, не е прекалено дълго, което ги приучва да подбират своите аргументи разумно, да се стремят към убедителност, без да се разпиляват.

Предизвикателства

Едно от предизвикателствата, пред които се изправят преподавателят и студентите в условия на мултикултурна комуникация, е синхронизирането

нето на определени културни аспекти на различния образователен и най-вече културен контекст, от който идват обучаваните.

В някои случаи се наблюдава тенденция в утвърждаващата или опровергаващата встъпителна реч да се изброяват множество аргументи, без те да се развиват, обосновават или подкрепят с примери, което не създава усещането за убедителност, а по-скоро за разпиляност и липса на умение за приоритизиране (в тази група най-често попадат например българските студенти).

В други случаи се проявява тенденция към многословие, при което един аргумент обстойно се развива, перифразира и детайлизира, като се търси и очаква подкрепа от публиката – вербална или невербална (в тази група най-често попадат например нигерийските студенти).

И не на последно място, когато на студенти се падне ролята да защитават позиция, в която те самите не са убедени, то те следва да преодолеят своята вътрешна съпротива и може да срещнат трудности да представят убедителни аргументи в подкрепа на тази позиция (в тази група най-често попадат например гръцките студенти).

Разбира се, когато се наблюдават културно обусловени нагласи, очаквания и реакции, следва да се приеме, че това са по-скоро тенденции, а не правила. В днешния глобализиран свят на мултикултурна комуникация, в който носителите на определена култура взаимодействат на различни нива с носители на други култури, границите неизбежно се размиват.

Възможни решения

Всеки дебат може да бъде последван от анализ в групата. Така мнението на състудентите – разбира се, поднесено конструктивно и без излишна критичност, със сигурност допринася за осмислянето на впечатлението от представянето на всеки от дебатиралите.

Тогава, когато следва да се защити позиция, която конкретният участник в дебата не подкрепя, то следва да се изтъкне, че по този начин се преодоляват проблеми като тесногърдие, неотстъпчивост и нежелание да се погледне проблемът от много страни. В същото време постепенно се върви към изграждане на емпатия и съпричастност.

Освен това, когато студентите сами предлагат теми за дебат, те заявяват какво ги вълнува, какво биха искали да споделят със своите колеги. Често тези теми са актуални, общочовешки или такива, които вълнуват младежката аудитория. Така се постига повишаване на мотивацията и ангажираността, като се създава усещане за ситуа-

ция, максимално близка до реалността.

Анализ

Културните аспекти на мултикултурната комуникация неизбежно присъстват в съвременната университетска среда. Срещата на различни култури не само не възпрепятства общуването, но способства за разширяването на миروгледа на младите хора.

Дебатът като учебна дейност се доказва с многобройни и разнородни ползи за обучаваните. Сблъсъкът на разнопосочни и предимно противоречащи си позиции на пръв поглед изглежда натоварващ, но в крайна сметка допринася за положителното развитие на участниците в процеса. Възпитават се качества като толерантност и отстъпчивост, отвореност към предложения и конструктивна критика. Студентите се приучват как да овладеят емоциите си, как да се отърсят от стереотипните си представи за своя опонент.

В присъствена форма дебатът като учебна дейност се прилага в образователната сфера – в програмата на отделни дисциплини или като извънкласна дейност. Дебатиралите имат възможност да въздействат с вербални и невербални средства, както и да получат ясна обратна връзка от опонентите си и от публиката. В присъствена форма обаче, при така описания по-горе дебат, достъпът до разнообразни източници по темата е ограничен – за подготовката си участниците в дебата разчитат основно на своите фонові знания или на достъпа до онлайн ресурси чрез личните си носими устройства.

В онлайн форма, чрез електронни платформи за обучение, дебатът навлиза като учебна дейност едва отскоро. Съвсем очаквано, използването на невербални средства за комуникация се ограничава до изражението на лицето, а гласовите характеристики и интонацията на говорещия не са така ярки и въздействащи, както в присъствената форма. Възможностите за подготовка обаче, например при описания по-горе дебат, значително превишават тези в присъствената форма – по подразбиране всеки дебатирал разполага с необходимата техника (стационарен компютър, лаптоп и пр.) и с надеждна интернет връзка. Така всеки участващ в дебата има бърз достъп до разнообразни източници, от които да почерпи идеи по обсъжданата тема.

Развиването на умения за убеждаване, за доказване и отстояване на позиция са фундаментални в съвременното общество. Още от най-ранна възраст децата влизат в разговори и в спорове в семейството, в които целят да докажат своята пра-

вота. В университетска среда студентите следва да придобият увереност да отстояват своята човешка, професионална и гражданска позиция, за което дебатът е несъмнено подходяща форма. Умението да се води дебат е комплексно – то предполага способност да се подберат адекватни на ситуацията аргументи, да се синтезира най-важното, да се подбере необходимият езиков ресурс и не на последно място – да се овладее емоцията. По този начин се създават условия за утвърждаване на основополагащи ценности и нагласи в условията на мултикултурна комуникация – избягване и преодоляване на конфликти, включително такива, породени от определени културни аспекти на поведението и изказа, а също така постигане на толерантност към чуждото мнение, но и смелост убедително да се отстоява собствената позиция.

Литература

[1] Георгиева, И. (2020) Свообразието на руските семейни традиции, отразено в пословици и поговорки. В: Дзяло, 2020, бр. 18. http://www.abcdar.com/magazine/XVIII/Dzl_2020_br18_17_Irina_Georgieva_Ruski_emeini_tradicii.pdf (достъпен 2021).

[2] Георгиева, И. (2006) Запахи в културата на Болгария и Русия как компонент на межкултурна комуникация. В: Чуждоезиково обучение, 2006, бр. 4. [Georgieva, I. (2006) Zapahi v kulyturah Bolgarii i Rossii kak komponent mezhkulyturnoy kommunikatsii. In: Chuzhdoezikovoobuchenie, 2006, br. 4].

[3] Hadjikoteva, M. (2018) Raising Intercultural Awareness. E-Newsletter, Issue 38, Year VII, https://www.beta-iatefl.org/wp-content/uploads/2019/05/BETA_E-Newsletter38F.pdf. (Retrieved 2021).

[4] Freeley, A. J&Steinberg, D. L. (2009) Argumentation and Debate: Critical Thinking for Reasoned Decision Making. Australia, Wadsworth Cengage Learning.

MULTICULTURAL COMMUNICATION IN UNIVERSITY SETTINGS: CULTURAL ISSUES

Mariya Neykova

Abstract: Alongside the unquestionable advantages that global society brings for each of us, there are also challenges that we must face and overcome together. Some of them relate to certain cultural aspects of verbal communication and in particular to understanding the nature of conducting a debate. Increasingly, multicultural communication takes place online, which places additional demands on the participants in the process and on the lecturer in a university context, who has undertaken the difficult task of preparing their students for successful multicultural communication.

Key words: cultural issues, multicultural communication, debate, university context

ПОСЕТЕТЕ САЙТА НА СПИСАНИЕ „НАУКА“

<http://spisanie-nauka.bg/>

В НЕГО ЩЕ НАМЕРИТЕ ОН ЛАЙН ВСИЧКИ БРОЕВЕ ОТ БР. 6/2010,
КАКТО И СЪДЪРЖАНИЕТО НА БРОЕВЕТЕ ОТ 2001 Г. ДОСЕГА